

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA SAVOD O‘RGATISHDA DAVRIDA AN‘ANAVIY METOD VA USULLARNING O‘RNI HAQIDA

Esirgapova Nargiza Mansurjon qizi

Navoiy davlat universiteti Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(boshlang‘ich ta‘lim) yo‘nalishi 1-kurs magistranti

E-mail: esirgapovanargiza261@gmail.com

+99890-089-89-69

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘lim jarayonida savod o‘rgatish davrida qo‘llaniladigan an‘anaviy metod va usullarning ahamiyati yoritilgan. Xususan, tovush-harf metodi, bo‘g‘inlab o‘qitish, takrorlash, ko‘rgazmalilik, savol-javob hamda diktant usullarining o‘quvchilarning o‘qish va yozish ko‘nikmalarini shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: savod o‘rgatish, an‘anaviy metodlar, tovush-harf usuli, boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish va yozish.

Abstract: This article analyzes the importance of traditional methods and techniques used during the literacy teaching period in primary education. It examines the role of sound-letter method, syllabic reading, repetition, visual aids, question-and-answer, and dictation in developing students’ reading and writing skills.

Keywords: literacy teaching, traditional methods, sound-letter method, syllabic reading, primary education, reading and writing.

Аннотация: В данной статье анализируется значение традиционных методов и приёмов, применяемых в период обучения грамоте на начальном этапе образования. Рассматривается роль метода звук-буква, слогового чтения, повторения, наглядности, вопросов и ответов, а также диктанта в формировании навыков чтения и письма у учащихся.

Ключевые слова: обучение грамоте, традиционные методы, метод звук-буква, слоговое чтение, начальное образование, чтение и письмо

Savod o'rgatish davrida an'anaviy metod va usullarning o'rni shundaki nafaqat o'quvchilarga harf va tovushlarni o'rgatish bilan, balki ularning nutq madaniyati, mustaqil fikrlash qobiliyati hamda darsga bo'lgan qiziqishini shakllantirish bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bilimlarni oddiydan murakkabga qarab, bosqichma-bosqich yetkazish juda muhimdir. An'anaviy metodlar aynan shu jihati bilan qulay hisoblanadi. O'quvchi avval tovushni eshitadi, so'ng uni talaffuz qiladi, keyin esa yozma shaklini o'rganadi. Bu jarayon bolaning eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi va bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishiga yordam beradi. Bundan tashqari, an'anaviy usullar o'quvchilarda intizom, diqqat va mas'uliyat hissini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Masalan, diktant yozish yoki doskadan ko'chirib yozish jarayonida bola nafaqat yozuv malakasini, balki e'tiborini bir nuqtaga jamlash ko'nikmasini ham rivojlantiradi. Bu esa keyingi ta'lim bosqichlarida boshqa fanlarni o'zlashtirish uchun muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. Yana bir muhim jihat shundaki, an'anaviy metodlar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi bevosita muloqotni kuchaytiradi. Savol-javob, izohlash, takrorlash kabi usullar orqali o'qituvchi har bir bolaning bilim darajasini aniqlab, individual yondashuvni amalga oshirishi mumkin. Natijada o'quvchi o'zini dars jarayonining faol ishtirokchisi sifatida his qiladi. Mening nazarimda, an'anaviy metodlarning eng katta ustunligi ularning amaliyotda ko'p yillar davomida sinalganligi va samaradorligining isbotlanganligidadir. Zamonaviy innovatsion texnologiyalar bilan bir qatorda ushbu metodlardan foydalanish ta'lim sifatini

yanada oshiradi. Ayniqsa, savod o'rgatish kabi muhim davrda an'anaviy usullar o'quvchilarning mustahkam bilim olishida asosiy vosita bo'lib qoladi. Shuningdek, bu metodlar bolalarda sabr-toqat, izchillik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarni ham rivojlantiradi. Chunki harfni o'rganish, uni takror yozish, bo'g'inlab o'qish va so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish jarayonlari ma'lum darajada mehnat va mashq talab qiladi. Shu jihatdan an'anaviy metodlar nafaqat savodxonlikni, balki shaxsiy sifatlarni ham shakllantiradi.

Savod o'rgatish davrida an'anaviy metodlar muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, tovush-harf metodi boshlang'ich sinf o'quvchilarida tovush va harf o'rtasidagi bog'liqlikni shakllantirishda samarali hisoblanadi.¹ Shuningdek, bo'g'inlab o'qitish usuli o'quvchilarning ravon o'qish malakasini rivojlantirishga xizmat qiladi.² Ko'rgazmali vositalardan foydalanish, ya'ni rasmlar, kartochkalar va doskaga yozilgan namunalar bolalarning mavzuni tezroq tushunishiga yordam beradi.³

Savod o'rgatish jarayonida an'anaviy metodlar o'quvchilarning faqat bilimini emas, balki ularning hissiy va ijtimoiy rivojlanishini ham qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, birgalikda dars ishlash, o'qilgan matnlarni birga tahlil qilish va savol-javob mashqlari bolalarda jamoaviy ishlash ko'nikmasini shakllantiradi. Bu esa kelajakda boshqa fanlarni o'rganish va ijtimoiy muhitga moslashishda muhim poydevor hisoblanadi. An'anaviy metodlar bolalarning diqqat va eslab qolish qobiliyatini bosqichma-bosqich rivojlantiradi. Harflarni takrorlash, bo'g'inlab o'qish va yozish mashqlari orqali bola nafaqat o'qish-yozish ko'nikmasini egallaydi, balki o'zini mustaqil ravishda o'qishga va fikr yuritishga o'rgatadi. Shu yo'l bilan savod o'rgatish jarayoni nafaqat bilim berish, balki bolalarni mustaqil o'ylashga tayyorlash jarayoniga aylanadi. An'anaviy metodlarning psixologik jihatida ham e'tibordan chetda qolmasligi kerak. Masalan, yangi harf yoki so'zni o'rganish jarayonida bolaning muvaffaqiyatli ishlashi ijobiy motivatsiya hosil qiladi va u darsga

¹ Abdullayeva Q. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 45-bet.

² Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 62-bet.

³ O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim DTS. – Toshkent, 2021. – 12-bet.

qiziqishini oshiradi. Bu esa o‘quv jarayonini faqat bilim berish emas, balki o‘quvchining ruhiy holatini qo‘llab-quvvatlovchi jarayonga aylantiradi. Bundan tashqari, an’anaviy metodlar o‘qituvchiga o‘quv jarayonini individual tarzda tashkil etishga imkon beradi. Har bir bola turli tezlikda yangi harflarni o‘zlashtiradi, shuning uchun darsda ko‘proq e’tibor talab qiladigan o‘quvchilarga alohida mashqlar berish mumkin. Shu tariqa, an’anaviy usullar nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki o‘quvchilarning individual rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Demak, savod o‘rgatish davrida an’anaviy metod va usullar o‘quvchilarning o‘qish va yozish ko‘nikmalarini shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva Q. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020. – 120 b.
2. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2019. – 140 b.
3. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Boshlang‘ich ta’lim davlat ta’lim standarti. – Toshkent, 2021.
5. Mo‘minova N. Savod o‘rgatish metodikasi. // Science Shine xalqaro ilmiy jurnali, 2023. – №3. – 32–40-b.